

Domine, Tu scis

Studia i Materiały
Wydziału Teologicznego
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Nr 100

Redaktor serii:
Ks. Bogdan Biela

Domine, Tu scis

Księga jubileuszowa dedykowana
Księdzu Profesorowi Jerzemu Szymikowi
w 70. rocznicę urodzin

Redakcja
Ks. Jacek Kempa
Ks. Przemysław Sawa

Katowice 2023

© 2023 by Księgarnia św. Jacka, Katowice
© 2023 by ks. Jacek Kempa, ks. Przemysław Sawa

Recenzenci:

o. prof. dr hab. Zdzisław Kijas
ks. prof. dr hab. Sławomir Nowosad
ks. prof. dr hab. Robert Woźniak

Redakcja wstępna cz. I:

ks. Przemysław Sawa, Agnieszka Dudek-Kowalska

Redakcja wstępna cz. II:

Mariusz Solecki

Redakcja wstępna cz. III:

ks. Tomasz Jaklewicz

Redaktor prowadzący:

Katarzyna Solecka

Przygotowanie do druku:

Studio KSJ

ISSN 1643-0131

ISBN 978-83-8099-193-4

Wydawca:

Księgarnia św. Jacka Sp. z o.o.
ul. Wita Stwosza 11, 40-042 Katowice
tel.: +48 32 355 48 00; 519 546 101
e-mail: biuro@ksj.pl
księgarnia internetowa: www.ksj.pl

KS. PROF. DR HAB. JERZY SZYMIK

Spis treści

LISTY GRATULACYJNE.....	11
Ks. Jacek Kempa, ks. Przemysław Sawa, Wstęp.....	19

WOKÓŁ JUBILATA

Ks. Krzysztof Gózdź, Teolog i poeta.....	25
--	----

CZĘŚĆ I. TEOLOGIA

WOKÓŁ FUNDAMENTÓW TEOLOGII

Ks. Przemysław Sawa, Charakter i cel teologii. Przyczynki inspirowane myślą i doświadczeniem Josepha Ratzingera i Jerzego Szymika	39
Ks. Marek Jagodziński, Encyklika <i>Fides et ratio</i> – ku prawdzie integralnej.....	53
Ks. Krzysztof Eugeniusz Krzemiński, Jakiej teologii potrzebuje rodzina nauk uniwersyteckich	64
Ks. Jan Słomka, Teolog katolicki a Tradycja.....	76
Ks. Roman Karwacki, <i>Communio ecclesiastica</i>	83
Piotr Liszka CMF, Potrzeba sformułowań dogmatycznych: zwolennicy i przeciwnicy	97
Tomasz Samulnik OP, Funkcje sztuki w teologii na podstawie pism Josepha Ratzingera/ Benedykta XVI	107

WOKÓŁ TEOLOGII DOGMATYCZNEJ

Zbigniew Kubacki SJ, Bóg w perspektywie ontologii trynitarniej.....	125
Ks. Włodzimierz Wołyniec, Łaska jako relacja miłości Boga do człowieka	135
Agnieszka Dudek-Kowalska, Jezus Chrystus – Wcielony Syn Boży Odkupicielem człowieka Integralny model odkupienia w nauczaniu Jana Pawła II.....	144
Ks. Janusz Królikowski, Wcielenie Syna Bożego źródłem inspiracji duchowych.....	160
Ks. Janusz Lekan, Soteriologiczne przesłanie postaci św. Józefa.....	169
Ks. Jacek Froniewski, Pneumahagijny aspekt przeżywania cierpienia jako ofiary. Kilka refleksji w kontekście skutków sakramentu namaszczenia chorych	181
Ks. Jacek Kempa, Słudzy jedności	191
Ks. Piotr Jaskóła, Problematyka „Kościołów siostrzanych” w listach metropolity Damaskinosa i kardynała Josepha Ratzingera	201

WOKÓŁ MORALNOŚCI I DUCHOWOŚCI

Ks. Antoni Bartoszek, Misja charytatywna Kościoła w świetle encyklik Benedykta XVI o miłości	211
Ks. Wojciech Surmiak, Miłość a filantropia, Refleksja na kanwie encykliki <i>Deus caritas est</i> Benedykta XVI	231
Ks. Józef Warzeszak, Niektóre zagrożenia dla pokoju w ocenie Benedykta XVI.....	242
Ks. Artur Malina, „Panie, wszystko Ty wiesz” (J 21,17). Wzajemne poznanie i miłość	253
Ks. Andrzej Żądło, Posługi w Kościele wczoraj i dziś	263
Sławomir Zatwardnicki, „Biel hostii, złoto monstrancji”. Czas adoracji i jego związek z dynamiką Eucharystii	276

Ks. Sylwester Jaśkiewicz, O słowie jako narzędziu miłości. Podjęcie zachęty ks. prof. Jerzego Szymika do odkrycia głębi przesłania Prymasa Tysiąclecia	292
Katarzyna Parzych-Blakiewicz, Miłość Chrystusa według przykładu życia męczenników warmińskich – ofiar komunizmu	300
Ks. Andrzej Pastwa, Kultura „zakorzenienia/nierozerwalności” <i>versus</i> kultura „wykorzenienia/tymczasowości”. Ewangelia małżeństwa orężem w starciu cywilizacji.....	313
Celestyn Stanisław Napiórkowski OFMConv., Teologiczna ocena pism sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego	323

CZĘŚĆ II. LITERATURA

Ks. Bogdan Ferdek, Teologiczna głębia poetyckiego traktatu o eschatologii Angelusa Silesiusa (1624–1677)	333
Jacek Salij OP, <i>Przenajświętsza Rodzina</i> – zapomniany poemat Józefa Bohdana Zaleskiego.....	350
Marek Rapnicki, Przyszedłem pana nawracać. W stronę przesłania ks. Jerzego Szymika, poety....	359
Alicja Mazan-Mazurkiewicz, <i>Hilasterion</i> , barok, radość.....	373
Dawid Marcinów, Jerzego Szymika literacko-teologiczna analiza twórczości przy(w) <i>Dobrym winie</i>	380
Krzysztof Kuczkowski, Głosa do listu księdza Jerzego Szymika do Europy	391
Dorota Heck, Apologetyka, eseistyka i poważna poezja. Rozmyślenia wokół wiersza <i>Grecy</i> ... 398	
Ks. Jerzy Sikora, Talerz i ikona, czyli Szymborska i Szymik	403
Ks. Andrzej Choromański, O posłannictwie poezji i misji poety na podstawie twórczości ks. Jerzego Szymika.....	408
ks. Jan Sochoń, Pusty pokój pełen życia. O mocy poezji według ks. Jerzego Szymika	421

CZĘŚĆ III. PUBLICYSTYKA

Rozmowa w ogrodzie. Z ks. Jerzym Szymikiem rozmawiają ks. Marek Gancarczyk i ks. Tomasz Jaklewicz.....	431
Stanisław Grygiel, Antropologia krzaku gorejącego Bogiem	453
Ks. Robert Skrzypczak, Chrześcijaństwo – religia osoby. O szukaniu owcy zagubionej opowiedziane w nieco inny sposób	462
Dariusz Kowalczyk SJ, Josepha Ratzingera widzenie Kościoła we współczesnym świecie	480
Dariusz Karłowicz, Kraina cyklopów albo kim byłby człowiek niepolityczny, gdyby istniał	488
Marek Jurek, Wybitne pokolenie	495
ks. Adam Pawłaszczuk, Hojność demonów	499
Ks. Tomasz Jaklewicz, Bóg jest przyjaźnią.....	506

Table of contents

CONGRATULATIONS LETTERS.....	11
Fr. Jacek Kempa, fr. Przemysław Sawa, Introduction.....	19

AROUND THE JUBILARIAN

Fr. Krzysztof Gózdź, Theologian and poet.....	25
---	----

PART I. THEOLOGY

AROUND THE FOUNDATIONS OF THEOLOGY

Fr. Przemysław Sawa, The nature and purpose of theology. Writings inspired by the thought and experience of Joseph Ratzinger and Jerzy Szymik.....	39
Fr. Marek Jagodziński, Encyclical Letter <i>Fides et ratio</i> – towards integral truth.....	53
Fr. Krzysztof Eugeniusz Krzemiński, What theology does the family of university sciences need.....	64
Fr. Jan Słomka, Catholic theologian and the Tradition.....	76
Fr. Roman Karwacki, <i>Communio ecclesiastica</i>	83
Piotr Liszka CMF, The need for dogmatic articulations: proponents and opponents.....	97
Tomasz Samulnik OP, The functions of art in theology, based on the writings of Joseph Ratzinger/Benedict XVI.....	107

AROUND DOGMATIC THEOLOGY

Zbigniew Kubacki SJ, God in the perspective of trinitarian ontology.....	125
Fr. Włodzimierz Wołyniec, Grace as a relation of God's love to man.....	135
Agnieszka Dudek-Kowalska, Jesus Christ – the Incarnate Son of God and the Redeemer of Man. The integral model of redemption in the teaching of John Paul II.....	144
Fr. Janusz Królikowski, Incarnation of the Son of God as a source of spiritual inspirations.....	160
Fr. Janusz Lekan, Soteriological message conveyed by St. Joseph.....	169
Fr. Jacek Froniewski, Pneumahagic aspect of experiencing suffering as a sacrifice. Some reflections in the context of the effects of the sacrament of anointing of the sick.....	181
Fr. Jacek Kempa, Servants of unity.....	191
Fr. Piotr Jaskóła, “Sister Churches” in the letters of Metropolitan Damaskinos and Cardinal J. Ratzinger.....	201

AROUND MORALITY AND SPIRITUALITY.....

Fr. Antoni Bartoszek, The charitable mission of the Church in the light of Benedict XVI's encyclical letters on charity.....	211
Fr. Wojciech Surmiak, Charity and philanthropy. Reflection on Benedict XVI's Encyclical Letter <i>Deus caritas est</i>	231
Fr. Józef Warzeszak, Certain threats to peace in Benedict XVI's view.....	242
Fr. Artur Malina, “Lord, you know everything” (Jn 21:17). Mutual understanding and love.....	253
Fr. Andrzej Żądło, Ministries in the Church in the past and present.....	263
Sławomir Zatwardnicki, “The white Host, the golden monstrance”. The time of adoration and its relationship with the dynamics of the Eucharist.....	276

Fr. Sylwester Jaśkiewicz, On the word as an instrument of love. Taking up Fr Jerzy Szymik's encouragement to discover the depth of the legacy of the Primate of the Millennium.....	292
Katarzyna Parzych-Blakiewicz, Love of Christ in the example of the life of Warmia's martyrs, victims of communism.....	300
Fr. Andrzej Pastwa, The culture of "rooted/inseparable" versus the culture of "uprooted/temporary". The gospel of marriage as a weapon in the civilisation clash	313
Celestyn Stanisław Napiórkowski OFMConv., Theological evaluation of the writings of Servant of God Fr Franciszek Blachnicki	323

PART II. LITERATURE

Fr. Bogdan Ferdek, The theological depth of the poetic treatise on eschatology by Angelus Silesius (1624–1677).....	333
Jacek Salij OP, <i>The Holy Family</i> – an forgotten poem by Józef Bohdan Zaleski	350
Marek Rapnicki, I came to convert you. Towards the message of Fr. Jerzy Szymik, poet	359
Alicja Mazan-Mazurkiewicz, <i>Hilasterion</i> , baroque, joy.....	373
Dawid Marcinów, Jerzy Szymik's literary and theological analysis of work over/in <i>Good Wine</i>	380
Krzysztof Kuczkowski, Gloss to Fr Jerzy Szymik's letter to Europe.....	391
Dorota Heck, Apologetics, essayism and serious poetry. Reflections on the poem <i>Greeks</i>	398
Fr. Jerzy Sikora, The plate and the icon, or Szymborska and Szymik.....	403
Fr. Andrzej Choromański, On the mission of poetry and the mission of the poet based on the works of Fr Jerzy Szymik	408
Fr. Jan Sochoń, An empty room full of life. On the power of poetry according to Fr Jerzy Szymik	421

PART III. OPINION JOURNALISM

A conversation in the garden. Fr Jerzy Szymik in an interview by Fr Marek Gancarczyk and Fr Tomasz Jaklewicz	431
Stanisław Grygiel , Anthropology of the bush burning with God	453
Fr. Robert Skrzypczak, Christianity – the religion of the person. On the slightly differently told story of the search for the lost sheep.....	462
Dariusz Kowalczyk SJ, Joseph Ratzinger's vision of the Church in the contemporary world....	480
Dariusz Karłowicz, Land of the Cyclopes or who a non-political man would be if he existed	488
Marek Jurek, Outstanding generation.....	495
Fr. Adam Pawłaszczyk, Generosity of demons	499
Fr. Tomasz Jaklewicz, God is friendship	506

WSTĘP

„Domine, tu scis” – „Panie, Ty wiesz”. Religijno-duchowe przesłanie tego krótkiego zdania jest zupełnie jasne. Jest tak jednak pod warunkiem, że zna się okoliczności, w jakich zostało wypowiedziane i kto do kogo je skierował. Dopiero wówczas te trzy słowa wystarczą, by w nich mogła przejrzeć się cała scena. Oto Piotr stojący przed Jezusem. Właśnie doświadczył, jak miłość Mistrza prześwieciła jego duszę. Nie musi i nie może już niczego ukrywać. Nie musi opowiadać ani o swoim zapale, ani o ranie zaparcia się Pana, która zdusiła jego pewność siebie. W takim momencie to krótkie i z pozoru bezsilne wyznanie skierowane do Zmartwychwstałego Pana błyszczący jak diament, świadcząc o szczerej miłości ucznia. Niesie w sobie coś nieodwołalnego.

Ta scena jest odtąd zwierciadłem duszy dla każdego, kto podąży za Jezusem. Każdy człowiek o sercu przejrzystym w wierze dla Boga może postawić się na miejscu św. Piotra, a nawet powinien umieć jego słowa uczynić wyznaniem własnego życia. Trzeba jednak szczególnej wrażliwości, by w obszernej księdze Piśma św. odkryć te trzy słowa jako kwintesencję własnego spotkania Jezusa i życia z Nim. Takie odkrycie świadczy o uważności na siłę słowa, o zdolności odnalezienia chwili, w której proste zdanie staje się brzemiennie w najgłębsze znaczenia. Bez wątpienia do uczynienia takich słów mottem życia niezbędna jest też pełna doświadczeń droga, wyżłobiona zwłaszcza przez stałe obcowanie ze Słowem Bożym.

Jubilat, Ksiądz Profesor Jerzy Szymik, któremu tę książkę dedykujemy, sam zaproponował ów tytuł. Gdy usłyszałem tę sugestię, natychmiast zrozumiałem, że jej przyjęcie to nie tylko kwestia uprzejmości, że nie chodzi w niej o atrakcyjnie brzmiący nagłówek ani nawet o aluzję do ulubionej przez Szymika triady – w tym przypadku triady słów.

Oczywiście, wyznanie Piotra służące za tytuł książki teologicznej można czytać jako uzasadnienie wartości pracy teologa, wpisane w jedną z klasycznych ścieżek Tradycji. Wyjaśnia to zresztą motto, które znajdziemy nieco dalej w książce. Słowa teologa Ratzingera, inspirowane św. Bonawenturą, obiektywizują, ubierają w znaną formułę, jak doświadczenie wiary prowadzi do teologii. Teolog rozpoznaje natychmiast augustyńsko-bonawenturiańską ścieżkę myślenia, dającą pierwszeństwo zachwytowi miłości w drodze do poznania Boga.

Jednak ta klasyfikująca wiedza sama w sobie odwraca uwagę od egzystencjalnej głębi szczerzego Piotrowego wyznania. Podkreślam zatem, że w tytule niniejszej książki chodzi o prawdę chrześcijańskiego życia, którą żyje i głosi Jubilat, a nie o teologiczny teoremat. O tej prawdzie i o tkwiącym pośrodku niej zachwycie tajemnicą Boga, która wiedzie do teologii, Jerzy Szymik niemało pisał. Może nawet należy powiedzieć, że zawsze pisze tylko o tym właśnie. Ufam, że zamieszczone w tym tomie teksty teologiczne Jego przyjaciół i uczniów pozwolą się rozpoznać jako wyrastające z podobnego odruchu serca i umysłu.

Trudno scharakteryzować treści przygotowane przez wszystkich autorów, pomieszczone w tym tomie. Składają się one na klasyczne „varia”. Fakt ten nie tylko odzwierciedla zwyczajne rozproszenie pól badawczych i refleksji teologicznej tak pokażnej grupy piszących, ale staje się też swoistym symbolem szerokości zainteresowań badawczych Jerzego Szymika. Mam nadzieję, że powstały w ten sposób zbiór będzie dla Jubilata wdzięcznym bukietem, a dla każdego czytelnika okazją dla migawkowego uchwycenia aktualnych zainteresowań pokażnego grona polskich teologów, w większości dogmatyków.

Widoczne i ważne jest za to wyróżnienie w tym tomie trzech części: teologia, literatura, publicystyka. Taki wybór jest nieprzypadkowy i w tej nieprzypadkowości oczywisty. To przecież trzy pola, które swoim słowem od lat Szymik uprawia. Tym razem te trzy pola zostały zagospodarowane przez innych. Warto odnieść się do logiki powiązań między tymi dziedzinami słowa w refleksji samego Jubilata.

Jerzy Szymik wytrwale uprawia teologię, która – zgodnie z pamiętnymi tytułami zbiorów jego mistrza, Alfonsa Nossola – chce być „bliższa życiu” i „na usługach wiary”. Stąd w zrozumiały sposób, wręcz z oczywistością, przekracza granice teoretycznego namysłu w stronę zaangażowania myśli i słowa w publicznej służbie, w diagnozach współczesnego ludzkiego świata. Stara się prześwieślać swoją własną i dzieloną z innymi codzienność „światłami Wcielenia”. W pewnym sensie na przeciwległym brzegu znajduje się jego od wielu lat trwające zainteresowanie literaturą jako źródłem teologii. Symetrycznie spotykają się zatem: słowo wychodzące z literatury pięknej jako szczególnego obszaru obserwacji świata i słowo, które wiedzie znowu do codzienności, a swoje umiejscowienie znajduje w twórczości publicystycznej. To pierwsze prowadzi ku teologii, to drugie z niej czerpie. Zresztą z powodzeniem można powiedzieć też odwrotnie, tylko nieznacznie zmieniając kąt patrzenia: baczna obserwacja codzienności, ujawniana przez Jubilata w felietonach, podprowadza pod teologiczny namysł, zaś z jego głębi, a wraz z nim z cichego trwania przy tajemnicy Boga wyrasta twórczość literacka: poezja. W niej wyraża się to, co język dyskursywny teologii sztucznie ogranicza: doświadczenie „dotyku Boga” i bogactwo życia wiary rozpisanego na nieprzebrany koloryt codziennych doświadczeń.

Wzajemne przenikanie się wymienionych dziedzin słowa to źródło ożywczego fermentu. Ożywia on nie tylko teologię, ale też poezję i publicystykę. Twórczość Jerzego Szymika pokazuje to wyraźnie: podtrzymuje i wykorzystuje inspirujące napięcia myśli i słowa powstające na styku tych światów.

Drogi Jerzy, Czcigodny Jubilate, dzielimy z Tobą przygodę życia, jaką jest spotkanie ze Słowem Przedwiecznym, a zarazem poszukiwanie właściwych słów, które do Jedynego Słowa próbują przyprowadzać. Razem z najlepszymi życzeniami przyjmij ten tom, będący wyrazem wdzięczności Twoich przyjaciół.

Ks. Jacek Kempa
Ks. Przemysław Sawa